

7. Крисаченко В. С., Степико М. Т., Власюк О. С. та ін. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / За ред. В.С. Крисаченка. — К.: НІСД, 2004. — 648 с.

8. Оганов А. А. Эстетические идеалы // Философия: Университетский курс / Под общ. ред проф. С.А. Лебедева. — М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. — С. 454-478.

9. Падалка Г.М. Модернізація мистецької освіти як наукова проблема // Науковій вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського (зб. наук. праць), спец. вип. «Мистецька освіта: сучасний стан і перспективи розвитку», Ч. 1. - Одеса, ПДПУ ім. К.Д.Ушинського, 2006. — 268 с.

10. Попович М. В. Концепція національної ідеї та механізми її впровадження // Національна ідея і соціальні трансформації в Україні / М. В. Попович, А. М. Єрмоленко, В. Б. Фадєєв, Г. Ю. Носова та інші. — К: Український Центр духовної культури, 2005. — С. 5-25.

11. Стратегії розвитку України: теорія і практика / За ред. О. С. Власюка. — К.: НІСД, 2002. — 864 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ У ТРУДОВОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ

УДК 378.147+373.31:37.018

Чемоніна Л.В.

Статтю присвячено дослідженню проблеми підготовки майбутніх фахівців – учителів 1-4 класів – до організації трудового виховання дітей віком 6-10 років на основі гендерного підходу. Аналіз теоретичних джерел дозволив визначити основні шляхи підготовки бакалаврів, що навчаються за спеціальністю 6.010102 «Початкова освіта», до здійснення названого вище напрямку різнобічного розвитку особистості молодшого школяра з урахуванням досягнень гендерної педагогіки.

***Ключові слова:** гендерна педагогіка, гендерний підхід, готовність майбутніх педагогів, напрями виховання, трудове виховання.*

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ К ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ГЕНДЕРНОГО ПОДХОДА В ТРУДОВОМ ВОСПИТАНИИ УЧАЩИХСЯ

Чемонина Л.В.

Статья посвящена исследованию проблемы подготовки будущих специалистов – учителей 1-4 классов – к организации трудового воспитания детей возрастной группы 6-10 лет на основе гендерного подхода. Анализ теоретических источников позволил определить основные пути подготовки бакалавров, обучающихся по специальности 6.010102 «Начальное образование», к обеспечению

названого вище направлення різностороннього розвитку личности младшого школьника с учётом достижений гендерной педагогики.

Ключевые слова: гендерная педагогика, гендерный подход, готовность будущих педагогов, направления воспитания, трудовое воспитание.

THEORETICAL BASIS OF PREPARATION OF TEACHERS OF PRIMARY SCHOOLS TO GENDER APPROACH IN LABOR EDUCATION STUDENTS

Chemonina Lada

The article investigates the problem of training future professionals – teachers, 1-4 classes – the organization of labor education of children aged 6-10 years on the basis of gender. The analysis allowed us to determine theoretical sources of the main ways of bachelor enrolled in the specialty 6.010102 «Primary education», to ensure the above directions sworn-sided development of the individual primary school children, taking into account the achievements of gender pedagogy.

Key words: gender pedagogy, gender perspective, the willingness of future teachers, the direction of education, labor education.

Постановка проблеми. Прагнення України інтегруватись у світовий і європейський простір зумовлює прийняття нашою країною загальних цінностей, однією з яких є забезпечення гендерної рівності представників обох статей у всіх сферах життєдіяльності. Основний період формування гендерної культури особистості припадає на роки навчання в ЗНЗ. Отже, особливого значення на сучасному етапі розвитку нашої Батьківщини набуває питання реалізації гендерного підходу у процесі навчання й виховання підростаючого покоління в загальноосвітніх навчальних закладах.

Нам імпонує думка О. Савченко, яка визначає початкову школу як корінь освіти, оскільки ця ланка передбачає організацію навчально-виховного процесу, який спрямований на різнобічну підготовку учнів, їхній цілісний і гармонійний розвиток та особистісне зростання. Тому одним із завдань сучасних педагогічних ВНЗ є підготовка майбутніх учителів 1-4 класів до здійснення гендерного підходу у навчанні й вихованні школярів. Проте спостереження за організацією цих процесів у сучасному загальноосвітньому навчальному закладі, аналіз результатів бесід із педагогами дали змогу зробити висновок про певні труднощі у його реалізації. Однією з причин цього є недостатня розробленість технології підготовки майбутніх учителів початкової школи до втілення засад гендерної педагогіки у процес навчання й виховання учнів. Разом з тим удосконалення навчальної роботи ВНЗ, спрямованої на підготовку майбутнього вчителя 1-4 класів до здійснення згаданого вище підходу є актуальною педагогічною проблемою, що вимагає ґрунтовного вивчення.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемам гендерної педагогіки присвячено низку праць українських і зарубіжних учених-дослідників, у яких висвітлено такі питання: гендерні аспекти навчання й виховання учнів (Т. Голованова, А. Кайзер, Н. Кутова, О. Петренко, О. Цокур, Г. Шумахер та

ін.), гендерна соціалізація молоді (І. Бремер, К. Ульріх, С. Харченко тощо), гендерне рівність у шкільній освіті (Г. Браун, Т. Говорун, У. Кессельс та ін.), формування гендерної культури молоді (О. Кізь, О. Кікінеджи, А. Пренгель тощо), гендерні стереотипи поведінки хлопців і дівчат у сучасному ЗНЗ (С. Вихор, Л. Кобелянська, Н. Хайде та ін.) тощо.

Аналіз праць переважної більшості вчених засвідчує, що, на їхню думку, гендерний підхід у вихованні є засобом досягнення рівності чоловіка і жінки через відсутність орієнтації на особливе призначення представників обох статей, сприяє утвердженню рівних можливостей для самореалізації кожної особистості, передбачає заохочення до виконання тих видів діяльності, що відповідають інтересам особистості, а також урахування соціально-статевих відмінностей. Отже, такий підхід є необхідною передумовою організації особистісно-орієнтованого навчально-виховного процесу в сучасному ЗНЗ.

Питання готовності майбутніх фахівців до здійснення педагогічної діяльності є предметом дослідження великої кількості науковців. Так, аналіз праць і публікацій українських і зарубіжних учених дозволяє нам визначити, що у загальному вигляді поняття «готовність» розглядається: у зв'язку з різними умовами здійснення тієї чи іншої діяльності (Б. Жизневський, В. Шадріков); у зв'язку з різними темпоральними характеристиками діяльності: тимчасова готовність (ситуативна) та довготривала (стійка) готовність (Н. Левітов, Л. - Нерсеян, В. Пушкін); у контексті конкретних видів праці: трудової, спортивної, розумової, фізичної тощо (А. Ковальов); як функціональна і особистісна готовність (К. Платонов, В. Пушкін, В. Серіков); як психологічна і практична готовність (Є. Павлютенков, Н. Пєбірченко, Б. Федоришин); як загальна і спеціальна (Б. Ананьєв, В. Моляко).

Відомі підходи, в яких готовність розглядається як: стан (М. Дяченко, Є. Льїн, М. Левітов, Д. Мехіладзе, М. Назімов, Л. Нерсеян, В. Пушкін, В. Ядов), якість особистості (Є. Павлютенков, К. Платонов, В. Серіков, Е. Федорчук, В. Шадріков), комплекс здібностей (Б. Ананьєв, С. Рубінштейн), синтез певних особистісних якостей (С. Дибін, В. Крутецька, В. Шаринський), системне особистісне утворення (С. Васильєва, А. Ведєнов, М. Дяченко, Л. Кандибович).

Узагальнюючи погляди науковців щодо визначення готовності до професійної діяльності, можемо стверджувати, що сутність цього явища трактується дослідниками як певний стан психічних функцій, який, будучи достатньо сформованим, забезпечує значні досягнення в здійснюваній діяльності, і як результат підготовки до певної діяльності. Отже, готовність майбутнього вчителя до здійснення гендерного підходу у навчанні й вихованні дітей молодшого шкільного віку є інтегральним особистісним утворенням, що вміщує в собі оптимальну суму знань, необхідну систему вмінь, психологічну установку на досягнення поставленої мети, мотиви, потреби, здібності, особистісні якості, адекватні вимогам діяльності.

Мета статті: окреслити шляхи підготовки майбутніх учителів початкової школи до здійснення гендерного підходу у трудовому вихованні учнів.

Вклад основного матеріалу дослідження. Загальновідомо, що одним із традиційних напрямів різнобічного розвитку особистості є трудове виховання. Ми згодні з М. Фіцулою, який визначає трудове виховання як процес

залучення школярів до різноманітних педагогічно організованих видів суспільно корисної праці з метою передавання їм певного виробничого досвіду, розвитку в них творчого практичного мислення, працьовитості та свідомості людини праці [6, с. 301].

Отже, завдання цього напрямку різнобічного розвитку особистості дитини - забезпечити: *психологічну готовність особистості до праці* (бажання сумнівно та відповідально працювати, усвідомлення соціальної значущості праці як обов'язку і духовної потреби, бережливість щодо результатів праці та повага до трудової діяльності); *підготовку до праці* (наявність загальноосвітніх і політехнічних знань, загальних основ виробничої діяльності, вироблення умінь і навичок, необхідних для трудової діяльності, підготовка до свідомого вибору професії) [3]. Тому в початковій школі велику увагу має бути приділено виробленню в учнів елементарних прийомів, умінь і навичок щодо ручної обробки різних матеріалів, вирощування сільськогосподарських культур, догляду за домашніми тваринами, ремонту навчально-наочного приладдя, виготовленню корисних речей, подарунків, іграшок, різних предметів для школи. У цей же період доцільно ознайомити учнів із деякими професіями (Н. Волкова, М. Фіцула).

Зазначені мета і завдання трудового виховання молодшого школяра дозволяють нам стверджувати, що цей напрям різнобічного розвитку особистості учня вікової категорії 6-10 років має здійснюватись із урахуванням гендерного підходу.

Узагальнюючи, ми можемо зазначити, що трудове виховання, здійснюване на основі гендерного підходу, ? це цілеспрямований, педагогічно організований і керований процес, який забезпечує поступове формування в дитини вмінь і навичок виконувати усвідомлені трудові ролі, притаманні жінці або чоловікові, а також її психологічну готовність до праці відповідно до біологічної статі (А. Веленко, Т. Волошина, Т. Говорун, В. Кравець, Л. Міщик, М. Фіцула та ін.).

Засобом реалізації процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до здійснення гендерного підходу у трудовому вихованні молодших школярів асів може стати спеціальна технологія, яка, на нашу думку, має передбачати ознайомлення майбутніх фахівців із новітніми результатами досліджень в галузі гендерної педагогіки і теорії виховання. Ми вважаємо, що значна увага має приділятися питанням щодо оновлення змісту виховання учнів 1-4 класів, педагогічно-методологічних основ трудового виховання, забезпечення гендерного підходу у процесі виховання хлопців і дівчат означеної вікової категорії тощо.

Одним із способів керування пізнавальною діяльністю майбутніх учителів під час вивчення пропонованого експериментального курсу був проблемний виклад навчального матеріалу, який передбачав створення та розв'язання проблемних ситуацій на різних етапах опрацювання педагогічних фактів і явищ. Головним компонентом такого навчання виступала актуалізація раніше засвоєного, що, на нашу думку, мало служити основою для ідентифікації поняття й усвідомлення студентами нового матеріалу. Ми припускали, що суперечність між наявними знаннями майбутніх педагогів і тим, що вони мають знати, стимулюватиме їхнє мислення, сприятиме розвитку в них аналітико-синтетичних умінь, навичок самостійної роботи пошукового характеру.

Навчання студентів передбачало диференціацію завдань, що зумовило поділ майбутніх фахівців, які брали участь в експерименті, на групи залежно від рівня їхніх навчальних досягнень. Групова робота мала компенсувати недоліки фронтальної та індивідуальної діяльності, а також сприяти безпосередній взаємодії між її представниками, активізувати навчання, створювати широку наочно-чуттєву базу для теоретичних узагальнень. Ми припускали, що такий вид роботи, під час якого юнак або дівчина стає часткою групи співпрацюючих студентів, матиме значний розвивальний потенціал. У результаті молоде покоління вчителів ефективно оволодіватиме навчальною діяльністю та накопичуватиме передумови для переходу на наступний етап у своєму розвитку щодо питань гендерної рівності.

Ми вважаємо, що використання вищеназваних педагогічних технологій забезпечить реалізацію в подальшій професійній діяльності майбутніх фахівців у галузі початкової освіти гендерного підходу як у змісті матеріалу, так і при відборі способів взаємодії з учнями.

В експериментальній технології знайшли відбиток загальнодидактичні принципи (перспективності, наступності, науковості, доступності, активності, наочності).

Перспективність полягала у підготовці бакалаврів до засвоєння курсів «Актуальні проблеми педагогіки» та «Вибрані проблеми педагогіки початкової школи», під час навчання відповідно на 4 і 5 курсах, що, на нашу думку, має сприяти підготовці майбутніх учителів до оволодіння навичками здійснення гендерного підходу у трудовому вихованні учнів початкової школи. Практичні спостереження студентів над способами забезпечення гендерного підходу в названому вище напрямі виховання сприяли розумінню ними зв'язку між усіма освітніми концентрами.

Наступність полягала в розширенні і поглибленні знань студентів, набутих на попередньому етапі навчання. Так, майбутні вчителі початкової школи, керуючись цим принципом, мають можливість поетапно розширювати інформаційне і практичне поле використання гендерного підходу й у трудовому вихованні, і інших напрямках різнобічного розвитку учнів 1 – 4 класів. На нашу думку, підготовка студентів до професійної діяльності на основі виявлення взаємозв'язку старих і нових знань сприятиме підвищенню рівня навчальних досягнень бакалаврів, активізації їхньої пізнавальної діяльності та інтелектуального розвитку.

Оскільки зміст навчання з використанням гендерного підходу має відповідати рівню сучасної педагогічної науки, запропоновану технологію розроблено з урахуванням принципу науковості. Його реалізація передбачала ознайомлення студентів з об'єктивними науковими фактами та термінологією, систематизацію знань майбутніх педагогів про реалізацію і здійснення гендерного підходу. Ми цілком переконані, що вивчення теоретичного матеріалу на основі вищеназваного принципу сприятиме уточненню, поглибленню понять, що забезпечить ефективність запропонованої технології.

Не викликає жодних сумнівів і той факт, що опрацювання навчального матеріалу не є можливим без використання наочності. Вона допомагає чітко визначити найголовніші властивості таких загальнодидактичних і специфічно методичних категорій, як принципи, методи і форми виховання, дозволяє

студентам установити зв'язки між ними, забезпечує доступність у навчанні. Отже, на нашу думку, успішне оволодіння бакалаврами професійними знаннями, вміннями й навичками значною мірою залежить від продуманого використання наочності.

Реалізація запропонованої експериментальної технології на основі вищезгаданих принципів досягається шляхом:

- розуміння студентами суті гендерних категорій;
- засвоєння майбутніми вчителями початкової школи шляхів здійснення трудового виховання учнів 1-4 класів;
- усвідомлення студентами психолого-педагогічних особливостей здійснення гендерного підходу у процесі трудового виховання молодших школярів.

Ми вважаємо, що ефективність дослідної технології визначається сформованістю таких компетенцій бакалаврів: оперувати науковою термінологією; самостійно здійснювати процес трудового виховання молодших школярів з урахуванням гендерних особливостей дітей означеної вікової групи; володіти практичними вміннями організовувати різнобічний розвиток учнів 1 – 4 класів за всіма напрямками з використанням гендерного підходу; уміти практично реалізовувати пріоритети і принципи освіти; володіти важливими професійними вміннями (гностичними, проєктувальними, конструктивними, організаційними, комунікативними); володіти на належному рівні сучасним інструментарієм, ефективними когнітивними, проблемними, креативними методами, специфічними прийомами, сучасними засобами виховання, які сприяють здійсненню гендерного підходу в трудовому вихованні молодших школярів.

Висновки. Отже, серед основних шляхів підготовки майбутніх учителів початкової школи до здійснення гендерного підходу в трудовому вихованні учнів 1-4 класів можна визначити такі:

- знання студентами:
 - фізіологічних і психологічних особливостей розвитку школярів обох статей означеного віку;
 - методичних основ здійснення виховного впливу на дитину за всіма напрямками різнобічного розвитку особистості взагалі і під час організації трудового виховання зокрема;
- ознайомлення майбутніх фахівців зі спеціальності «Початкова освіта» із науковими дослідженнями в галузі гендерної педагогіки;
- запровадження у навчальний процес ВНЗ спеціальної технології, метою якої є підготовка бакалаврів (у подальшому – учителів початкової школи) до здійснення гендерного підходу у трудовому вихованні учнів 1 – 4 класів відповідно до потреб сучасної освіти.

Перспективи подальших пошуків у напрямку дослідження. У подальшому планується дослідити психолого-педагогічний аспект забезпечення гендерного підходу у вихованні учнів основної школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балл Г.О. Про психологічні засади формування готовності до професійної праці [Текст] / Георгій Олексійович Балл // Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти : [наук.-метод. зб.]. – К., 1994. – С. 98-100.

2. Веленко А. Гендерні стереотипи та їх вплив на формування особистості школяра: семінар для практичних психологів та соціальних педагогів [Текст] / Алла Веленко // Психолог. – 2008. – №11. – С. 1-13.

3. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. [Текст] / Наталія Павлівна Волкова. – К. : Видавничий центр „Академія”, 2003. – 616 с.

4. Капська А. Й. Деякі особливості формування готовності студентів до професійної творчості [Текст] / Алла Йосипівна Капська // Моделювання виховної діяльності в системі професійної підготовки студентів : Теорія, практика, програми. – К. : ІЗМН, 1998. – С. 5-12.

5. Кравець В. Гендерна педагогіка : навч. посіб. [Текст] / Володимир Кравець. – Тернопіль : Джура, 2003. – 415, [2] с. : іл.

6. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб. [для студ вищ. навч. закл.] [Текст] / Михайло Миколайович Фіцула. – [2-ге вид., випр., доп.]. – К. : Академвидав, 2007. – 560 с.

7. Цокур О. Гендерне виховання – нагальна проблема сучасної освітньої системи [Текст] / О. Цокур, І. Іванова // Директор школи України. – 2006. – №6. – С. 6-11.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПЛАНУВАННЯ Й ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ КАФЕДРИ ВНЗ

УДК 378.145 : 371. 25

Голуб О.В.

Стаття присвячена проблемі застосування сучасних підходів, а саме: практико-орієнтованого та особистісно зорієнтованого – до планування й організації навчально-методичної роботи кафедри ВНЗ. Окреслені основні шляхи підвищення ефективності навчально-методичної роботи кафедри ВНЗ.

Ключові слова: навчальний процес у ВНЗ, кафедра, планування й організація навчально-методичної роботи, практико-орієнтований підхід, особистісно зорієнтований підхід.

Голуб Елена Викторовна – канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки Бердянського державного педагогічного університета.

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ПЛАНИРОВАНИЮ И ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ КАФЕДРЫ ВНЗ

Голуб Е.В.

Статья посвящена проблеме использования современных подходов, а именно: практико-ориентированного и лично ориентированного – в планировании и организации учебно-методической работы кафедры ВНЗ. Выделены основные пути повышения эффективности учебно-методической работы кафедры ВНЗ.

Ключевые слова: учебный процесс в ВУЗе, кафедра, планирование и организация учебно-методической работы кафедры ВУЗа, практико-ориентированный подход, лично ориентированный подход.